

AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRIGAZGATÓK TANÁCSÁNAK 1976–1977. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

FÉNYES Miklós

Lapunkban már hagyomány, hogy az OKDT és a KMK munkáját évente áttekintjük. Törekvésünk, hogy e kört szélesítsük és a különböző – rendszeresen működő – testületek, a könyvtárügy egészét érintő intézmények tevékenységével is megismertessük olvasóinkat. Így került sor most az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának 2 éves működését ismertető cikk közzétételére. Szerettük volna a Főiskolai Könyvtárak Tanácsáról szóló beszámolót is e számunkban közreadni. A beszámoló azonban késve érkezett, így csak a következő számban tudjuk közölni. (– a szerk.)

Az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa a magyar könyvtárügy aránylag régen meglévő, hol kisebb, hol nagyobb erővel ható társadalmi formációja. Eredetileg a Tudományegyetemek könyvtárainak igazgatói (önkéntes alapon) tartottak időszakonkénti összejövetelt az őket közösen érdeklő elméleti és gyakorlati kérdések megbeszélésére. Ez az eljárás helyesnek bizonyult, kevés idő múltán az illetékes főhatóság elismerte, sőt szorgalmazta, e szűk körű összejövetelek megtartását.

1972 végén a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya a korábbiaknál szélesebb alapokon szervezte újjá az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsát. Az újjászervezés során a résztvevők köre kitágult: a Tanács munkájában ma már az ország valamennyi egyetemi könyvtárának igazgatója, ill. vezetője részt vesz. A cél az együttműködés kiszélesítése, az egyetemi könyvtárak kapcsolatainak elmélyítése, a Könyvtárügyi Osztály és az egyetemi könyvtárak együttműködésének, kapcsolatainak bővítése, beleértve a kölcsönös véleménycsere kialakításának lehetőségeit is.

A Tanács feladatait az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának Működési Szabályzata állapítja meg. Eszerint:

„A Tanácsnak, mint az egyetemi könyvtárigazgatók rendszeres munkaértekezletének és vitafórumának feladata:

- az egyetemi könyvtárak munkafelügyeletének segítése,
- a Művelődésügyi Minisztérium (ma: Kulturális Minisztérium) illetékes szervezeti egységei és az egyetemi könyvtárak közti információcsere biztosítása,
- az egyetemi könyvtári munka tervszerű fejlődésének elősegítése helyzetelemző és problémamegoldó tanulmányok, tervek megvitatásával és egyeztetésével,

– valamint az egyetemi könyvtárakat érintő döntéshozatali folyamatban való aktív részvétel.”

A feladatok fentebbi meghatározása első tekintetre eléggé szűk körűnek látszik, ha azonban a Tanács munkáját vizsgáljuk, megállapítható, hogy a Tanács feladatkörét kiterjesztette, ennek eredményeként működése során számos, igen fontos kérdéssel foglalkozott, és elméleti állásfoglalásai helyes gyakorlati megoldásokhoz vezettek.

A gyakorlati munka eredményességét igazolja, hogy az elmúlt időszakban közvetítők útján kapott értesülésünk szerint, több nem egyetemi könyvtár részéről felmerült az igény, hogy a Tanács munkájában részt vegyen, ill. részt vehessen. A Tanács ez ügyben mind ez ideig állást nem foglalt, de a meghívottak számának emelkedése, és a Tanács ülései helyének a megválasztása a bővítés lehetőségeire utal. Ez egyébként igen szoros kapcsolatban van azzal a ténnyel, hogy a Tanács az elmúlt években olyan kérdések megtárgyalását tűzte napirendre, amelyek nemcsak az egyetemi könyvtárak munkájával, működésével kapcsolatosak, hanem valamilyen vonatkozásban több könyvtárat is érintenek. Az elmúlt két év során egyéni beszélgetések és magánlevelezések alapján e sorok írója mindinkább meggyőződött arról, hogy a könyvtárak, a könyvtárak vezetői a növekvő társadalmi igények kielégítése érdekében a még intenzívebb könyvtárközi kapcsolatok létrejöttét szorgalmazzák. Persze ennek több módja van, de az is kétségtelen, hogy egyik legjobban bevált mód a funkcióiban, feladatkörében azonos típusú könyvtárak elsődleges kapcsolattartása, ezt követőleg pedig az érintkező szakterületet szolgáló könyvtárak még szervezettebb kapcsolatainak, együttműködésének kialakítása. Mindezek során természetesen figyelemmel kell lennünk a fokozatosság és folyamatosság elvére a kapcsolatok és az együttműködés vonatkozásában is. Nem lehetséges és nem is célszerű a kapcsolatok és együttműködés szorgalmazása a heterogén működési területek vonatkozásában, de ugyanakkor lehetséges és szükséges minden homogén könyvtárügyi probléma megoldásához.

A fenti gondolatmenet azonban inkább a jövőre vonatkozik, jelenlegi feladatunk az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa munkájának ismertetése, meghatározott esetekben e munka értékelése.

Mindenekelőtt abból a tényből kell kiindulnunk, hogy az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsának munkája nem vizsgálható csupán egy-egy időszak meghatározott korlátai között. A Tanács munkája része egy szerves folyamatnak, amelyen belül időbeli cezurák csak mesterkéltten vonhatók. Így, amikor a Tanács 1976–77. évi működését vizsgáljuk, akkor sem vonatkoztathatunk el egy bizonyos folyamattól, amelynek a fenti időszak is csak egy meghatározott része.

A Tanács 1976–77. évi működésének egyik alapját az Egyetemi és Főiskolai Könyvtárak II. Országos Konferenciáján, az 1975-ben Miskolcon hozott ajánlások és a megvalósításukra irányuló erőfeszítések határozták meg. A konferencia néhány feladat ellátását a Tanács feladatkörébe utalta, így azok munkatervébe is bekerültek.

Néhány ezek közül:

- a távlati fejlesztési irányelvek kidolgozása,
- az egyetemi könyvtárak szervezeti-hálózati problémái és az egyetemi integráció,

- a szakirodalmi ismeretek oktatása az egyetemeken,
- tudományos kutatómunka az egyetemi könyvtárakban,
- az állománygyarapítási hitelkeretek,
- könyvtárosi szakképesítés,
- az egyetemi könyvtárak gépesítési problémái,
- az egyetemi doktori disszertációk külföldi dokumentációja,
- a könyvtárigazgatók részvétele az egyetemi tanácsok munkájában,
- az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa információs bázisának erősítése stb.

A fentebbiekben csupán egy ülés felvetett problémáit soroltuk fel, a pusztá felsorolás is bizonyítja, hogy a Tanács igen komoly kérdésekkel kíván foglalkozni, persze az egyes kérdések alapos és körültekintő előkészítése után. A felsoroltak megoldása a Tanács több évi munkatervi feladata.

A Tanács előtt álló feladatok megvalósításában kiemelhető az a KMK-val együttesen kialakított munkabizottság, amelynek feladata az egyetemi könyvtári fejlesztési normatívák kidolgozása. A bizottság már megkezdte működését, azonban az igen sok területről felkért könyvtáros munkájának összehangolása nehézkes, ezért még eredményekről nem beszélhetünk. Mégis olyan igényről van itt szó, amelynek kielégítése igen fontos. Ezt mutatja, hogy e témakörhöz kapcsolódóan a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára elkészítette „A korszerű egyetemi könyvtár modellje” című elaborátumot, amelyet az Egyetem jóváhagyott, az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa pedig 1977. március 18-i ülésén megvitatta és jóváhagyólag tudomásul vette. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem vezetősége sem várta meg a munkabizottság működésének eredményét: meghatározott határidőre elkészítette az Egyetem Központi Könyvtárával „A könyvtári rendszer fejlesztésének távlati terve 1976–2000” című elaborátumot. A könyvtár 1977. november 30-i kelettel 25 lapos és négy mellékletes javaslatot dolgozott ki. A javaslat igen helyesen az MSzMP KB állami oktatásról hozott határozatából és a Tudománypolitikai Irányelvek célkitűzéseiből indult ki, de tekintettel van a miskolci határozatok megvalósítására is. A javaslat általában – és az adott könyvtár vonatkozásában különösen – reális tervcélokot foglal magában, ugyanakkor konkretizálja a helyes célkitűzések megvalósításához szükséges személyzeti, tárgyi, műszaki stb. feltételeket, ill. a költségvetési kihatásokat is. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Központi Könyvtárának példája mutatja, hogy a helyes elvi kezdeményezések végrehajtása során meghatározott esetekben az egyes könyvtárak öntevékeny „előrefutására” is szükség lehet. Ezt a magunk részéről szükségesnek tartjuk és helyeseljük, különös figyelemmel arra, hogy e konkrét részkioldozások is lehetőséget, segítséget adnak az egybefüggő tanulmány létrejöttéhez.

Lényegében e témakörbe tartozik a Tanács 1976. szeptember 23-án tartott ülésének első napirendi pontja is. Ez alkalomból SALLAI Istvánnak az „Egyetemi és főiskolai könyvtárak építési kérdései” című KMK által közrebocsátott vitaanyagát tárgyalta meg a Tanács. E témával kapcsolatban is igen élénk vita alakult ki: a részt vevő és hozzászóló tanácsstagok egyforma lelkesedéssel szóltak a kérdéshez, tettek javaslatokat és nyilvánítottak véleményt. A Tanács határozata értelmében a Főiskolai Könyvtárigazgatók Tanácsa is megtárgyalta e vitaanyagot, az OKDT előtti megtárgyalására azonban – tudomásunk szerint – mind ez ideig nem került sor. Maga a tárgyalt dokumentum már jelenlegi formájában is igen

jelentős: minden könyvtárigazgató részére jól használható, az egyetemek vezetői előtt is dokumentálható hazai és nemzetközi adatokat szolgáltat a működés és fejlesztés számos vonatkozásában.

Egyébként annak megemlézése is kívánatos, hogy a Tanács munkáját szervező szakfelügyelő hivatalos levelezésében és minisztériumi megbeszéléseiben is számos esetben előtérbe került a miskolci határozatok végrehajtásának kérdése. A Tanács tagjai számos javaslatot tettek a Tanács elnökének mint szakfelügyelőnek e határozatok megvalósítására. A javaslatok megtárgyalását a Tanács néhány esetben napirendre tűzte, számos esetben a javaslatok és más kérdések összefüggése miatt célszerű volt a megvalósítást későbbi időpontra halasztani.

A Tanács működésében az elmúlt időszakban kiemelkedő helyet foglalt el néhány un. aktuális probléma megbeszélése. Indokoltta tette ezt, hogy az elmúlt időszak a magyar könyvtárügy szempontjából jelentős korszak: megjelent az új könyvtári tvr. és végrehajtási utasítása, valamint az új állományvédelmi utasítás. Természetes, hogy az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa az egységes értelmezés érdekében üléseinek napirendjére tűzte az új jogszabályok megtárgyalását is. Sőt, ezen túlmenően: ezekre az ülésekre meghívta azokat, akik a jogszabályok létrehozásában tevékenyen közreműködtek, hiszen a legpontosabb hivatalos értelmezés és felvilágosítás a jogszabályok létrehozásában közreműködőktől várható. Az elképzelés helyesnek bizonyult: az e kérdésekkel foglalkozó ülések őszinte légkörben tárták fel a problémákat és a lehetőségek szerint helyes elvi irányt adtak mindazokban az esetekben, amikor a jogszabályok értelmezésével, végrehajtásával kapcsolatban viták merültek fel.

Az aktuális problémák megoldásával kapcsolatban egy, a könyvtárak munkáját és működését alapvetően hátráltató tényező kiküszöbölésére törekedett a Tanács: e probléma a beszerzési keretek évek óta hangoztatott elégtelensége. Mivel az eddigi lépések nem vezettek eredményre, a Tanács ZSIDAI József vezetésével felkért egy munkabizottságot, hogy az egyetemi könyvtárak e gondját a pártközpontnak jelezze, kérve intézkedését. A bizottság a feladatot eredményesen teljesítette: a pártközpont intézkedése nyomán az egyetemi könyvtárak beszerzési kerete 1976-ban jelentősen növekedett, azonban e probléma véglegesen még nem oldódott meg.

Szó volt még a külföldi devizás könyvek beszerzésének nehézségeiről. A Tanács KURDI József, az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtára igazgatójának előterjesztése alapján foglalkozott e közismert problémával. Utána a Tanács elnöke felterjesztésében kérte a Minisztérium Könyvtárügyi Osztályát, hogy vizsgálja meg a Kultúra és Posta Központi Hírlap Iroda munkáját, hogy a visszásságokat orvosolni lehessen, – sajnos a felterjesztésre mind ez ideig válasz nem érkezett.

A Működési Szabályzat szerint a kölcsönös tájékozódás és tapasztalatcsere előmozdítása céljából a Tanács üléseit felváltva tartja a részt vevő könyvtárak valamelyikében. Így került sor az Állatorvostudományi Egyetem, valamint a Budapesti Műszaki Egyetem központi könyvtáraiban tartott ülésekre. Mindkét helyen a könyvtárigazgatók tartottak tájékoztatót intézményük munkájáról, valamint a helyszíni bemutatók értékes tapasztalatokkal gazdagították a résztvevőket.

Külön kell szólni az Országos Széchényi Könyvtárban tartott üléséről. Ez az ülés bizonyítja, hogy az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa nem tekinti magát a magyar

könyvtárügyön belül külön és zárt részlegnek, hanem az egységes magyar könyvtárügy részének. Ezért érdeklődéssel figyeli a nemzeti könyvtár munkáját, eredményeit és problémáit, amelyekről ezen az ülésen az OSzK főigazgatóhelyettesei, HAVASI Zoltán és ZIRCZ Péter számoltak be.

Nem kívántuk értékelni a Tanács évi működését: úgy gondoljuk, hogy a fenti ismertetés önmagáért beszél. Mégis meg kell említenünk, hogy kívánatos lenne a Tanács munkáját ütemesebbé tenni, az üléseket előre meghatározott terv szerint megtartani. Szükséges lenne, hogy a Tanács még bátrabban nyúljon egyes megoldandó problémákhoz: könyvtárügyünk számos jelensége állásfoglalást igényel, és igen hasznos lenne, ha az Egyetemi Könyvtárigazgatók Tanácsa már előre jelzésekkel, javaslatokkal élne. Ez tenné lehetővé a „társadalmi formáció” aktivitásának, hatásosságának növelését, működésének még eredményesebbé tételét.

KÖNYVTÁROSHIVATÁS. — „The Professions” címmel érdekes sorozatot kezdeményezett a David and Charles kiadó (Newton Abbot, London, stb.). Szándéka a különböző foglalkozásokat emberközpontú aspektusból vizsgálva bemutatni a munkafolyamatokat és -módszereket, feltárni egy-egy szakterület perspektíváit, megvilágítani a választott munka életben és társadalomban betöltött szerepét. A sorozat eddig az építészet, bankügy, polgári repülés, orvostudomány, rádió-televízió és oktatás „kulisszatitkaiba” avatta be az érdeklődőket. Hetedikként (1975. 151 p.) a könyvtárügy mindennapjairól és ünnepnapjairól vall a hivatás egyik legtekintélyesebb angol képviselője, William R. Maidment a könyvrendeléstől az állományellenőrzésig, külön „alá-

húzza” a szakmai továbbképzés, a közönségkapcsolatok kérdését, valamint az audio-vizuális technika térhódítását, ami a hivatásterület egy tágabb horizontját bontja a tradicionális könyvtárosságtól a dokumentátorok világán keresztül a faktográfiaira épülő informatikáig.